

ประวัติหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน

ย้อนหลังไปประมาณปี พ.ศ.2544 ได้มีการรวมหน่วยระหว่างกรมการรักษาดินแดน กับ กรมการกำลังสำรองทหารบก โดยใช้ชื่อหน่วยใหม่ว่า “หน่วยบัญชาการกำลัง-สำรอง” การรวมหน่วยในครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กิจการที่เกี่ยวกับกำลังสำรองทั้งปวงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีหน่วยรับผิดชอบเพียงหน่วยเดียว ซึ่งในอีก 8 ปีต่อมา (ปี พ.ศ.2552) ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงนามหน่วยใหม่ให้สอดคล้องกับพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการก่อตั้งกิจการรักษาดินแดนของไทย โดยมีนามหน่วยว่า “หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน” และกำหนดให้วันที่ 4 กุมภาพันธ์ เป็นวันสถาปนาหน่วย โดยมีความเป็นมาของกิจการรักษาดินแดนในแต่ละยุคสมัย ก่อนที่จะมาเป็นหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนในปัจจุบันดังต่อไปนี้

เริ่มต้นจากกิจการ เสือป่า

ในปี พ.ศ.2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบิดาแห่งกิจการรักษาดินแดน ทรงตระหนักถึงภัยที่มาจาก การรุกรานชาติบ้านเมืองโดยชนชาติตะวันตก พระองค์ได้ทรงกำหนดอุดมการณ์ของพระราชอาณาจักรสยามขึ้น โดยกำหนดให้มี 3 สถาบันหลัก คือ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ซึ่งถือเป็นนโยบาย ส่วนเครื่องมือที่จะปลุกฝังจิตสำนึกของประชาชนต่อทั้งสามสถาบันนี้ ก็คือ “กิจการเสือป่า และ ลูกเสือ” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการถือกำเนิดของกิจการรักษาดินแดนอย่างเป็นทางการ

“เสือป่า” ถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2454 เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยที่มีได้เข้ารับราชการทหารเข้ารับการฝึกอบรมให้มีจิตใจรักชาติบ้านเมือง มีกำลังร่างกายแข็งแรง มีความรู้ในเรื่องอาวุธและวิธีการรบ ตลอดจนเป็นผู้มีระเบียบวินัย และเป็นผู้นำที่ดี

“ลูกเสือ” ฤทธิเดชแห่งกรมฝึกเยาวชน

หลังจากที่ได้ตั้งเสือป่าแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้พระราชทานกำเนิดกิจการ “ลูกเสือ” ขึ้นอีก โดยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับเสือป่า จะฝึกกันก็ที “วัย” ของผู้เข้ารับการฝึก ตามกระแสพระราชปรารภของพระองค์ว่า **“กองเสือป่า ก็ได้จัดตั้งขึ้นเป็นหลักเป็นฐานแล้ว แต่ผู้ที่ป็นเสือป่านั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว ฝ่ายเด็กผู้ยังอยู่ในปฐมวัย ก็สมควรจะได้รับการฝึกฝนด้วยเช่นกัน”** จึงได้เกิดกิจการลูกเสือขึ้น เมื่อวันที่ **1 กรกฎาคม พ.ศ.2454** หลังจากตั้งกองเสือป่าได้ 2 เดือน นับเป็นประเทศที่ 3 ของโลก ต่อจากอังกฤษ และอเมริกา กองลูกเสือกองแรกได้เข้าทำพิธีประจำกองที่ โรงเรียนมหาดเล็ก

หลวง หรือ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ในปัจจุบันเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2454 ใช้ชื่อว่า “กองลูกเสือกรุงเทพฯ ที่ 1” โดยพระองค์พระราชทานคำขวัญไว้ให้เช่นเดียวกับเสือป่าว่า **“เสียชีพอย่าเสียสัตย์”** ซึ่งยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน และถือเป็นวันกำเนิดลูกเสือแห่งชาติจนทุกวันนี้

ลายพระหัตถ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

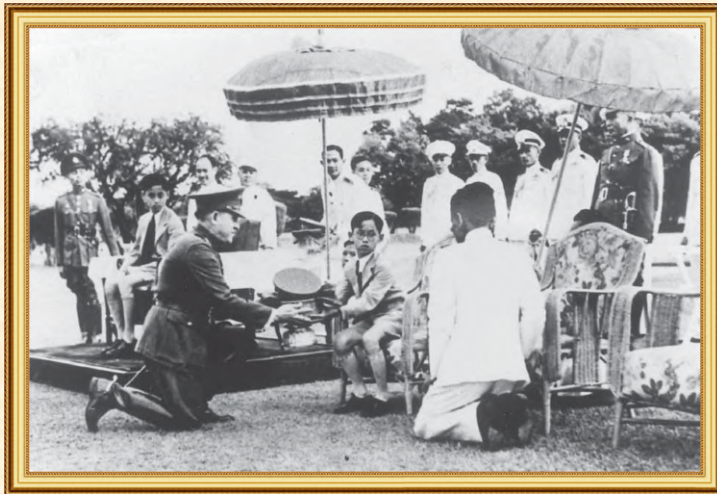

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นตั้ง ทรงเครื่องปกตินายกองใหญ่ ผู้บังคับการกรมเสือป่าราชหลวงรักษาพระองค์ ทรงม้าพระที่นั่งนำเสือป่าและลูกเสือเดินทางไกลไปบวงสรวงพระเจดีย์ยุทธหัตถี ที่ตำบลดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อเดือน มกราคม พ.ศ.2456

เสือป่าในยุคนั้นมีด้วยกัน 11 กองพล แบ่งพื้นที่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดมีสโมสรเป็นของตนเอง โดยสโมสรของเสือป่านี้ใช้สำหรับการสังคมของเสือป่าและการฝึกสอนด้วย สโมสรแห่งแรกเปิดขึ้นที่ **สนามเสือป่าเขาดินวนา** กรุงเทพฯ เมื่อ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2454 ทุกบ่ายวันเสาร์เป็นเวลาของเสือป่าหัตวีชาทหาร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหัดและสอนด้วยพระองค์เอง เมื่อจบการฝึกในแต่ละครั้งพระองค์ทรง **อบรมเหล่าเสือป่าโดยอาศัยหลักพุทธศาสนา** ประกอบ หลังจากอบรมแล้วเจ้าหน้าที่จะรวบรวมจัดพิมพ์เป็นแบบฝึกสอนเสือป่าและแจกจ่ายต่อไป โดยเฉพาะบทพระราชนิพนธ์ที่เราในยุคนี้รู้จักกันในชื่อ **“เทศนาเสือป่า”** ที่คำสอนของพระองค์ยังคงใช้ได้ดีมาจนถึงทุกวันนี้จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการตั้งกองเสือป่าและกองลูกเสือนั้น ก็เพื่อผลิตบุคลากรทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาทหาร มีร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะร่วมต่อสู้เพื่อช่วยกัน **“รักษาดินแดน”** รักษาอธิปไตยของชาติ

แม้ว่าภายหลังการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2468 ได้ทำให้กิจการเสือป่าสิ้นสุดลง แต่ **“หัวใจ”** ของภารกิจนั้นยังคงอยู่ เช่นเดียวกับกิจการลูกเสือที่ยังคงดำเนินการมาตราบจนปัจจุบัน

ก้าวต่อไป “ยุวชนทหาร”

17 สิงหาคม 2481

เจ้ากรมยุวชน ถวายเครื่องแบบยุวชนทหารแด่ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

กิจการเสือป่าได้สลายตัวไป แต่มิได้หมายความว่าหลักการสำคัญได้สลายตัวตามไปด้วย เมื่อเกิดเหตุความผันผวนทางการเมืองในยุโรปในช่วงปี พ.ศ.2475 รัฐบาลในขณะนั้นได้คำนึงว่า **“ทหารกองหนุนมีจำนวนมากมาย แต่ขาดตัวผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งชั้นผู้บังคับหมวด ที่มีอยู่ก็ย่ำแย่สูงขึ้นทุกที ๆ จึงได้คิดจัดตั้ง “กรมยุวชนทหาร” ขึ้น ด้วยปรารถนาให้กรมนี้เป็นเครื่องจักรผลิตนายทหารชั้นผู้บังคับหมวด”**

ดังนั้นในปี พ.ศ.2477 รัฐบาลจึงได้มีนโยบายฟื้นฟูการศึกษาทหารแก่นิสิต นักศึกษา และนักเรียน ตามแนวพระบรมราโชบายของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยเรียกผู้สมัครเข้ารับการศึกษากว่า **“ยุวชนทหาร”** กิจการยุวชนทหารเจริญก้าวหน้าภายใต้การนำของ **พลโทประยูร ภมรมนตรี** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ วัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกคนในชาติทุกเพศทุกวัยได้ทำหน้าที่ทหารของชาติทั่วทั้งแผ่นดิน ดังนั้นในปลายปีเดียวกันนั้นเอง กระทรวงกลาโหมและกระทรวงธรรมการจึงได้ทำความตกลงร่วมกันเพื่อดำเนินการศึกษากลับให้นักเรียน โดยมอบให้ มณฑลทหารบกที่ 1 ทำการศึกษาทหารให้บางโรงเรียนในพระนคร

ตราบจกเดือน **มิถุนายน พ.ศ.2478** จึงได้มีระเบียบทหารบกเรื่องการศึกษากลับให้นักเรียนอย่างเป็นทางการ โดยมีผู้ฝึกที่เยาวชนชาย ตามหลักเกณฑ์ 3 ข้อ คือ 1) ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 17 ปี 2) เป็นลูกเสือเอก และ 3) เป็นนักเรียนในชั้นมัธยมปลาย หน่วยฝึกยุวชนทหารครั้งแรกของประเทศไทยมีผู้เข้ารับการฝึกจำนวน 315 นาย อยู่ในความรับผิดชอบของมณฑลทหารบกที่ 1

ในปี พ.ศ.2479 กระทรวงกลาโหมได้จัดตั้ง **“แผนกที่ 6”** ขึ้นในกรมจเรทหารบก เพื่อทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและปฏิบัติการฝึก “ยุวชนทหาร” ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ภายในระยะเวลาหนึ่งปี การฝึกยุวชนทหารได้ขยายกว้างออกไป จนมีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกเพิ่มขึ้นถึง 3,000 นาย

ต่อมาในปี พ.ศ.2481 กระทรวงกลาโหมได้ยกฐานะแผนกที่ 6 ขึ้นเป็น **“กรมยุวชนทหาร”** จากนั้นในปี พ.ศ.2486 ได้มีการประสานโครงการยุวชนทหารกับลูกเสือเข้าด้วยกัน โดยการออกพระราชบัญญัติยุวชนทหารแห่งชาติ พ.ศ.2486 กำหนดให้มีองค์การยุวชนแห่งชาติขึ้น เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2486 โดยกำหนดให้มีฐานะเป็นทบวงการเมืองอยู่ในบังคับบัญชาของ นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป.พิบูลสงคราม) ในตำแหน่ง “ผู้บัญชาการยุวชนแห่งชาติ” และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรองผู้บัญชาการฝ่ายยุวชนทหาร และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองผู้บัญชาการฝ่ายลูกเสือ

จากลูกเสือ เป็นยุวชนทหาร

เกียรติประวัติที่สำคัญยิ่งของยุวชนทหารที่ทุกท่านทราบกันดี และเป็นที่มาของ “วันนักศึกษาวิชาทหาร” ก็คือ วีรกรรมของยุวชนทหารจากหน่วยฝึกยุวชนทหารที่ 52 จ.ชุมพร ภายใต้การนำของ ร.อ.ถวิล นิยมเสน ผู้บังคับหน่วยฝึกฯ พร้อมด้วย ตำรวจภูธรอาสาสมัครอีกจำนวนหนึ่ง ที่ได้ร่วมกันต่อต้านการยกพลขึ้นบกของกองทัพญี่ปุ่นที่บริเวณสะพานท่านางสังข์ ต.ท่ายาง จ.ชุมพร เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2484 ดังนั้นเพื่อเป็นการระลึกถึงวีรกรรมของยุวชนทหารและเจ้าหน้าที่ที่เสียชีวิต ทาง จ.ชุมพร จึงได้สร้างอนุสาวรีย์ยุวชนทหาร ณ บริเวณสะพานท่านางสังข์ ต.ท่ายาง จ.ชุมพร ซึ่งเป็นพื้นที่สุรบนั่นเอง

“นักศึกษาวิชาทหาร” ย่างก้าวที่สำคัญสู่อนาคต

ภายหลังจากที่กิจการยุวชนทหารได้ ยุบเลิกลงในปี พ.ศ.2491 พลโท หลวงชาติ นักรบ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม ได้มีแนวความคิดที่จะให้มีการฝึกทหารให้แก่ ประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการเตรียมการด้านกำลังพลสำหรับ สงครามในอนาคต โดยเริ่มต้นฝึกผู้ที่จะเป็นผู้บังคับบัญชา ก่อน หลังจากนั้นก็จะทำการแยกย้ายฝึกพลเมืองต่อไป ด้วยเหตุ ดังกล่าว กระทรวงกลาโหมจึงได้ตั้ง **กรมการรักษาดินแดน** ขึ้น เมื่อวันที่ **4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2491** โดยอาศัยความ

ตามพระราชบัญญัติการจัตระเบียบป้องกันราชอาณาจักร มาตรา 6 (ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกัน ราชอาณาจักร พ.ศ.2491 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65 ตอนที่ 7 หน้า 68 ลง 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2491) มีฐานะเป็นหน่วยขึ้นตรงของ กระทรวงกลาโหม นั่นก็คือ นักศึกษาวิชาทหาร ได้กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในครั้งนี้นี้ด้วย โดยมีที่ **ตั้งครั้งแรกอยู่ในบริเวณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ และได้ย้ายมายังพื้นที่ สวนเจ้าเชตุ บริเวณตรงข้ามวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เลขที่ 2 ถนนเจริญกรุง เขตพระนคร เมื่อปี พ.ศ.2498** และได้ดำเนินกิจการเรื่อยมาตราจบจนทุกวันนี้ ในนามของ “หน่วย บัญชาการรักษาดินแดน” โดยมีภารกิจที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกำลังพลสำรอง ด้านนักศึกษาวิชาทหาร กิจการสายงานสี่สี และ กิจการอาสารักษาดินแดน

ปัจจุบันมี พลโท วสุ เจริญสุข เป็นผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน

ภารกิจที่สำคัญของ หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ทั้ง 4 ด้านนั้นล้วนต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลพลเรือน ทั้งที่เป็น เยาวชน ประชาชนทั่วไป และบุคลากรทางทหารแทบทั้งสิ้น การสืบสานกิจการรักษาดินแดนให้คงอยู่ต่อไป ก็คือการรักษาแก่นแท้ใน การสร้าง **“คนคุณภาพ ที่มีหัวใจ มีจิตวิญญาณรักชาติและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์”** เพื่อการสร้างชาติไทยให้เข้มแข็ง เติบโตพร้อมสำหรับการพัฒนาตามกระแสโลกต่อไป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดอาคารรั้วลลภ อาคารราชวัลลภ
วันอังคารที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๖๗

๑๖๒๑ ความเป็นมาของอาคาร

- ๑- นามของอาคาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน มีชื่อว่า อาคารราชวัลลภ ซึ่งเป็นอาคารที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6
- ๑- บนที่ดินฝั่งตรงข้ามวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้กระทรวงกลาโหม เพื่อจัดสร้างโรงพยาบาล ซึ่งจนสิ้นรัชกาลแล้ว (ปี พ.ศ.2453) ก็ยังมิได้ก่อสร้าง
- ๑- จนในปี พ.ศ.2463 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นโรงพยาบาล สำหรับ กองพันที่ 1 กรมทหารบกราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๑- การก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2466 (ซึ่งท่านสามารถมองเห็นจารึกปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ พร้อมปูนปั้นตราราชวัลลภสีแดง ได้ที่หน้าจั่วอาคาร บริเวณทางเข้า เทนนิสป้ายนามหน่วย)
- ๑- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ทรงเปิดอาคาร เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2467 เป็นจุดเริ่มต้นแห่งวิวัฒนาการของกองทัพบก
- ๑- สำหรับท่านที่สนใจประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ขอเชิญชม พิพิธภัณฑ์รัชกาลที่ 6 หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ซึ่งตั้งอยู่ชั้นที่ 2 และ 3 ของอาคารราชวัลลภ นอกจากจะมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ 6 แล้ว ที่นี่ยังมีเครื่องใช้ส่วนพระองค์ เช่น ฉลองพระองค์ ฉลองพระบาท พระมาลา และสมุดบันทึกที่เป็นลายพระหัตถ์ของจริง จัดแสดงอยู่ด้วย เปิดให้บริการในวันและเวลาราชการ (08.30 – 16.00 น.)